

(Фонд стратешке културе, 18.7.2010)

У четвртак, 22. јула, Међународни суд ОУН у Хагу обелоданиће дугоочекивану одлуку о статусу покрајине Косово, која је прогласила независност од Србије 17. фебруара 2008. године. Пресуда ће бити саветодавног карактера, али то не умањује њен међународно-правни значај. По први пут у својој историји Међународни суд разматра питање о законитости отцепљења посебне територије од државе-чланице ОУН, без пристанка ове последње. Зато ће и одлука имати карактер преседана за десетине других сличних случајева – поред осталог и на постсовјетском простору.

Међународни суд ОУН још од јесени 2008. године проучава да ли је једнострано проглашење независности Косова у складу са међународним правом. Тада је Генерална скупштина ОУН, на захтев Србије, упутила одговарајућу молбу том органу. Дебате су биле бурне, али је коначни однос гласова превагнуо у корист Београда: 77 делегација гласало је „за“, шест их је било „против“, док се њих 74 уздржало. Међу уздржанима се нашла и већина земаља-чланица Европске уније, које су већ тада сматрале питање статуса Косова затвореним, али су се на речима приклониле праву Србије да се обрати вишим судским инстанцама. „Против“ су такође гласали и главне „архитекте“ косовске независности у лику САД и Албаније, као и низ тихоокеанских држава.

У почетку се претпостављало да ће Међународни суд ОУН огласити своју одлуку још у априлу ове године, али су потом у средства масовног информисања процурели подаци о разликама, које су приморале судије да узму додатно време за размишљање. Осим тога, појавила се информација о томе, да је Запад одлучио да „попричека“ са пресудом, како би извршио додатни притисак на Београд по питању изручења Међународном кривичном трибуналу за бившу Југославију у Хагу бившег команданта армије босанских Срба, генерала Ратка Младића.

Међутим, сада је очигледно да даље одгађање већ није у плановима архитеката „новог светског поретка“ – тим пре што судска одлука треба да буде достављена на разматрање Генералној скупштини ОУН. И тај орган ће донети коначну одлуку. „Оглашавање судске пресуде неће бити и последња етапа борбе: Међународни суд ће своју правну оцену предати на разматрање Генералне скупштине ОУН“ - потврдио је шеф српског министарства спољних послова Вук Јерemiћ и обећао, да ће „борба за

Пише: Петар Искендеров
недеља, 18 јул 2010 08:12

већину гласова чланова те организације бити кудикамо тежа“. „Ми схватамо да ћемо се, највероватније, суочити са жестоком и добро исфинансираном албанском пропагандом, са захтевом да се одрекнемо нашег става“ – изјавио је министар. Он је подвукао да је Србија у тој ситуацији обавезна да сачува унутрашње политичко јединство и „настави борбу мирним, дипломатским средствима за очување своје територијалне целовитости и постизање компромисног решења о будућем статусу Косова и Метохије“. Господин Јеремић верује, да ће објављивање става Међународног суда ОУН представљати „тренутак истине и упозорење онима у Приштини, који су мислили да су својим једностраним актима у стању да мењају норме међународног права“. Поставља се питање: да ли је оправдан оптимизам српске стране, и каква се пресуда може очекивати од Суда?

Као један од званично изнетих циљева подношења молбе Међународном суду ОУН власти Србије су наводиле тежњу да се прикочи процес међународног признавања независности Косова. Тај задатак је у одређеној мери био и решен. До 8. октобра 2008. године, када је Генерална скупштина ОУН донела резолуцију о предаји молбе у вези са Косовом Међународном суду ОУН, самопроглашену независност српске покрајине је за пола године признало 48 земаља, а у наредном периоду од скоро две године то је учинила тек 21 земља. Данас је таквих земаља 69 од 192 државе-чланице ОУН. Истина, само је једна од њих – Костарика – званично изјавила да може анулирати своје признање, што ће зависити од судске пресуде. Што се тиче Европске уније, и даље од 27 земаља-чланица ЕУ, независност Косова не признају Грчка, Шпанија, Кипар, Румунија и Словачка.

Међутим, проблем за Србију своди се на то, што је однос снага у самом Међународном суду ОУН између присталица и противника косовске независности заправо супротан ситуацији у Генералној скупштини ОУН. Од 15 чланица Суда њих девет – укључујући председника – представља земље које су већ признале декларацију Приштине од 17. фебруара 2008. године. То су Јапан, Сијера-Леоне, Јордан, САД, Немачка, Француска, Нови Зеланд, Сомалија и Велика Британија. Супротни став заузимају Словачка, Мексико, Мароко, Русија, Бразил и Кина. Зато други задатак, који су званично поставиле власти Србије – да се избори за међународно–правно признавање нелегитимности независности Косова – највероватније неће бити решен.

На основу расположивих информација, чланови Међународног суда су током последњих месеци разматрали три варијанте пресуде. Једна од њих требало је да буде максимално расплнута и да садржи осуду како једностраних корака албанских сепаратиста, тако и пређашње политике власти Србије у време Слободана Милошевића, а да при том не садржи констатацију ни „за“, ни „против“ независности Косова. И било је планирано да се управо та „крезуба“ варијанта пусти у оптицај у случају капитулације Србије на

питању изручења генерала Младића.

Друга варијанта – на којој је инсистирала у првом реду Француска - претпостављала је да ће Међународни суд ОУН изјавити, да је то питање политичке природе, да излази изван оквира његових овлашћења и да се мора решавати искључиво на нивоу ОУН и њеног Савета безбедности. Међутим, овакав сценариј изгледа сумњивим макар због тога, што за констатацију „ненадлежности“ о косовском питању Међународном суду ОУН и уопште није требало разматрање почев од октобра 2008. године, а тим пре организовање јавне дебате у децембру 2009. године.

Постоји и трећа варијанта којој је, по свој прилици, била склона већина судија. Пресуда ће полазити од тобоже јединствености косовског случаја, од немогућности суживота Србије и косовских Албанаца, неуспеха преговора о статусу покрајине и на тој основи се самопроглашење независности Косова и њено признавање од других земаља квалификује као изнуђена одлука, - као „најмање зло“. Датој пресуди Суда била би придодата „посебна мишљења“ низа његових чланова – пре свега оних који принципијелно не признају независност Косова. Та мишљења, додуше, неће променити проалбански карактер судске одлуке.

Саме албанске власти Косова, узгред речено, не сумњају да ће пресуда Међународног суда ОУН одговорати њиховим интересима. Министар иностраних послова у покрајинском кабинету Скендер Хисени већ је обећао, да је влада „одлучна у намери да успостави власт на читавој територији Косова“ – другим речима, покушаће да стави под контролу његове северне делове, насељене Србима. Судска одлука ће, очигледно, постати међународно-правни аргумент за сличне потезе.

Међутим, ако је судска партија Србије у вези са Косовом највероватније изгубљена, ипак није све изгубљено у нечем што се тиче дугорочног значаја пресуде и њене улоге у другим конфликтним случајевима. Закључци, а нарочито аргументација Суда, пажљиво ће се проучавати и тумачити примењиво на друге сличне конфликте, поред осталог оне на Кавказу и другим регионима постсовјетског простора. И овде је потребно посебно размотрити могуће варијанте за Русију.

Руско руководство је од почетка и апсолутно правилно наглашавало, да се њена одлука да призна независност Абхазије и Јужне Осетије није темељила на косовском преседану, већ је полазила од конкретне ситуације у кавкаском региону. Међутим,

одбијање Међународног суда ОУН да се одреди против независности Косова објективно слаби позицију Запада, који позива Русију да опозове признавање две кавкаске републике. Осим тога, отвара се међународно-правни простор за постављање питања о преформатирању принципа сређивања других конфликта на Балкану и Црноморско-Кавкаском региону – од босанског и македонског, до придњестровског и нагорно-карабахског. Фактички за Русију ситуација изгледа овако: са аспекта неповредивости међународног права, и нарочито принципа територијалне целовитости држава - за Москву би, свакако, била повољна децидно просрпска пресуда Међународног суда ОУН. Међутим, на плану осигурања простора за маневре у духу «Realpolitik» није све тако једноставно. И са тог аспекта, независно од судске пресуде, не може се сматрати да је Србија изгубила. Реч је само о избављењу од штетних унутарполитичких и геополитичких илузија. Уздање у Међународни суд ОУН у старту је изгледало мало продуктивним – за разлику од других механизма за осигурање српских интереса на Балкану, скопчаних са реалном подршком од стране Београда Србима на Косову, Босни и Херцеговини и другим регионима Балкана.